

2/2017

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA

BULLETIN

Pravidelný přehled právních novinek se zaměřením na rozhodovací praxi Soudního dvora Evropské unie, Evropského soudu pro lidská práva a zahraničních nejvyšších soudů.

ODDĚLENÍ

Oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu poskytuje odbornou poradenskou činnost pro soudce Nejvyššího soudu, jakož i pro soudce soudů nižších stupňů v oblasti evropského práva.

SLOŽENÍ

Dušan Sulitka, vedoucí oddělení
dusan.sulitka@nsoud.cz, +420 541 593 437

Jan Bena, poradce
jan.bena@nsoud.cz, +420 541 593 161

Katarína Deáková, poradkyně
katarina.deakova@nsoud.cz, +420 541 593 480

Helena Dvořáková, poradkyně
helena.dvorakova@nsoud.cz, +420 541 593 271

Šárka Klimešová, poradkyně
sarka.klimesova@nsoud.cz, +420 541 593 137

Andrea Pokorná, poradkyně
andrea.pokorna@nsoud.cz, +420 541 593 343

KONTAKT

 Oddělení analytiky a srovnávacího práva
Nejvyšší soud

 Burešova 20
657 37 Brno

 +420 541 593 437

 international@nsoud.cz

 www.nsoud.cz

SOCIAL

BULLETIN

**SPECIFIKACE PŘÍSLUŠENSTVÍ V POTVRZENÍ EVROPSKÉHO
EXEKUČNÍHO TITULU**
NEJVYŠŠÍ SOUD (STR. 7)

**K APLIKACI ČL. 13 PÍSM. B) HAAGSKÉ ÚMLUVY O OBČANSKOPRÁVNÍCH
ASPEKTECH MEZINÁRODNÍCH ÚNOSŮ DĚTÍ**
ÚSTAVNÍ SOUD (STR. 9)

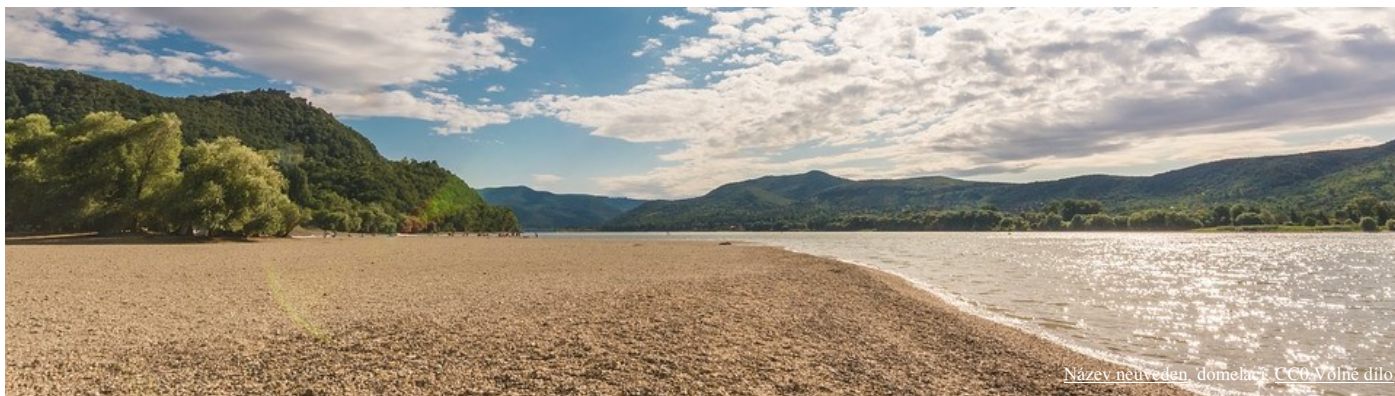
**NÁROK NA NÁHRADU ŠKODY V DŮSLEDKU VÝZNAMNÉHO
ZPOŽDĚNÍ LETU**
PEŠKOVÁ A PEŠKA (STR. 13)

**APLIKACE UBER A POŽADAVEK LICENCE NA PROVOZOVÁNÍ
ČINNOSTI „TAXISLUŽBY“ V ČLENSKÝCH STÁTECH**
UBER SPAIN (STR. 15)

DAŇOVÉ DELIKTY A ZÁSADA NE BIS IN IDEM
JÓHANNESSON (STR. 16)

PRÁVO NA PRÁVNÍ ZASTOUPENÍ V PRŮBĚHU VAZBY
SIMEONOV (STR. 17)

ÚVODNÍK

Vážení čtenáři,

Bulletin oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu Vám opětovně nabízí přehled aktualit ze světa mezinárodního práva.

V sekci aktualit se zaměříme na mezinárodní konferenci „Závaznost soudních rozhodnutí“, která se ve dnech 19. až 21. 6. 2017 uskutečnila na půdě naší instituce za účasti předních českých a zahraničních osobností. Z účastníků nelze nezmínit generálního tajemníka Rady Evropy, vrcholné ústavní činitele České republiky, předsedy Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora Evropské unie, předsedy vrcholných evropských soudů či předsedy Ústavního a obou nejvyšších soudů České republiky. Jsme velmi rádi, že konference byla hodnocena jako úspěšná a přispěla k pozitivní prezentaci České republiky v zahraničí.

Evropská komise vydala v dubnu tohoto roku již pátou zprávu EU Justice Scoreboard, ve které poskytuje srovnávací přehled o soudnictví jednotlivých členských států. Hodnocení se zaměřuje na 3 hlavní složky účinného systému soudnictví, kterými jsou efektivita, kvalita a nezávislost. O této zprávě, společně s hypertextovým odkazem na úplné znění, referujeme na úvodních stránkách Bulletinu.

Z judikatury nejvyšších evropských soudů tentokrát zaměřujeme naši pozornost především na české soudnictví. Pojednáváme o rozhodnutích Nejvyššího soudu k otázce specifikace příslušenství v potvrzení evropského exekučního titulu či definici prvního úkonu ve věci ve smyslu čl. 26 nařízení Brusel I bis v kontextu podávání odporu. Stranou neponecháváme ani nález Ústavního soudu k aplikaci čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.

Soudní dvůr se v uplynulém období zabýval několika zajímavými otázkami. Stranou zájmu by nemělo zůstat rozhodnutí vydané na základě české předběžné otázky ve věci Pešková týkající se náhrady škody v důsledku zpoždění letu. Zajímavými jsou ovšem i rozhodnutí týkající se sdílení torrentových souborů (*The Pirate Bay*) či stanovisko generálního advokáta k regulaci služby Uber. Nejen z hlediska akademického stojí za pozornost i stanovisko ve věci Farrel, které může mít vliv na definici pojmu „odnož státu“ pro účely určení odpovědnosti za neprovedení směrnice.

Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva upozorňujeme na věc Jóhannesson, ve které se Soud opětovně vyjádřil k aplikaci zásady *ne bis in idem* v kontextu souběžně vedeného daňového a trestního řízení. Zmínit lze dále rozsudek ve věci Van Wesebeek týkající se tzv. utajovaného spisu a přístupu k němu či rozsudek ve věci Tagayeva reagující na selhání ruských orgánů při protiteroristickém zásahu v Beslanu.

Za redakci přeje příjemné čtení
Dušan Sulitka

V případě zájmu o pravidelné zasílání našeho Bulletinu můžete prostřednictvím emailu international@nsoud.cz požádat o zařazení na seznam odběratelů.

OBSAH

AKTUALITY	... 4
------------------	-------

JUDIKATURA NEJVYŠŠÍCH EVROPSKÝCH SOUDŮ

Česká republika: <i>Specifikace příslušenství v potvrzení evropského exekučního titulu</i>	... 7
Česká republika: <i>Odpor proti platebnímu rozkazu jako první úkon ve věci ve smyslu čl. 26 nařízení Brusel I bis</i>	... 8
Česká republika: <i>K aplikaci čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí</i>	... 9
Spojené království: <i>Specifická nábrada nákladů právního zastoupení v kontextu práva na svobodu projevu</i>	... 10

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Andrić a další: <i>Smlouva o úvěru v cizí měně a zneužívající ujednání</i>	... 11
Elaine Farrell: <i>Vymezení pojmu „odnož státu“ pro účely určení odpovědnosti členského státu za to, že nebyla řádně provedena směrnice do vnitrostátního práva</i>	... 12
Pešková a Peška: <i>Nárok na nábradu škody v důsledku významného zpoždění letu</i>	... 13
Stichting Brein: <i>Autorskoprávní ochrana děl a online platforma pro sdílení The Pirate Bay</i>	... 14
Uber Spain: <i>Aplikace Uber a požadavek licence na provozování činnosti „taxiclužby“ v členských státech</i>	... 15

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Jóhannesson: <i>Daňové delikty a zásada ne bis in idem</i>	... 16
Simeonovi: <i>Právo na právní zastoupení v průběhu vazby</i>	... 17
Tagayeva a ostatní: <i>Selhání ruských orgánů při reakci na teroristický útok v Beslanu</i>	... 18
Van Wesenbeeck: <i>Vyvažování speciálních vyšetřovacích metod a práv obhajoby</i>	... 19

MONITORING LITERATURY	... 20
------------------------------	--------

AKTUALITY

Mezinárodní konference Nejvyššího soudu „Závaznost soudních rozhodnutí“

Ve dnech 19. až 21. 6. 2017 se v Brně uskutečnila mezinárodní konference na téma „Závaznost soudních rozhodnutí“, kterou spolu s Ministerstvem spravedlnosti České republiky a Radou Evropy uspořádal Nejvyšší soud k příležitosti českého předsednictví ve Výboru ministrů Rady Evropy. Konference se zúčastnila celá řada významných evropských osobností a skvělých řečníků. Obzvláště vzácnou byla účast generálního tajemníka Rady Evropy Thorbjørna Jaglanda, předsedy Evropského soudu pro lidská práva Guida Raimondiho a předsedy Soudního dvora Evropské unie Koena Lenaertse.

Odborný program konference byl rozdělen do 4 hlavních panelů. Úvod řečnických vystoupení přinesl zejména důležité teoretické uchopení pojmu závaznost soudních rozhodnutí a jeho vymezení v obou základních evropských právních systémech, tj. v právu kontinentálním i anglosaském common law. V rámci prvního bloku byl i přes přetrvávající rozdíly mezi oběma systémy zmíněn i čím dále více znatelný trend jejich vzájemného sblížování.

Po teoretickém panelu následoval program věnovaný otázce závaznosti a výkonu rozsudků Evropského soudu pro lidská práva. Důležitou otázkou diskutovanou v rámci tohoto panelu byl především dodatkový protokol č. 16 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, který předpokládá zavedení tzv. poradního stanoviska, jež by umožnilo vrcholným soudům obracet se na Evropský soud pro lidská práva s konkrétními otázkami stran interpretace Úmluvy.

Zajímavé bylo zejména srovnání poradního stanoviska ve smyslu dodatkového protokolu č. 16 s institutem předběžné otázky předkládané Soudnímu dvoru Evropské unie, které v rámci svého příspěvku nastínil i předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský. Řečníci a diskutující došli k závěru, že se institut poradního stanoviska od předběžných otázek dostatečně liší a předchází tak některým negativním důsledkům objevujícím se při podávání předběžných otázek. Rozdíl v těchto institutech lze spatřovat zejména v tom, že poradní stanoviska nemají být pro smluvní státy závazná a jednotlivé smluvní státy mají možnost samy určit, které jejich soudy budou pro účely dodatkového protokolu oprávněny o ně u Evropského soudu pro lidská práva žádat.

Třetí blok zahájil ve středu ráno tématem „Závaznost rozhodnutí Nejvyššího soudu“ předseda Nejvyššího soudu Pavel Šámal. Zvláštní pozornost věnoval především působení závaznosti rozhodnutí Nejvyššího soudu vůči soudům nižších stupňů. Navazující čtvrtý konferenční blok nabídl pohled na závaznost rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie. K tomuto tématu vystoupili mimo jiné i dva významní zástupci České republiky před Soudním

dvorem, a to soudkyně Tribunálu Soudního dvora Irena Pelikánová a generální advokát Michal Bobek. Jedním z vrcholů konference byla přednáška předsedy Soudního dvora Koena Lenaertse s názvem „Soudní dvůr a národní soudy: transparentní dialog“.

Kromě odborných panelů konference nabídla i bohatý společenský program, který doprovázel všechny tři konferenční dny. Na zahájení konference byla v Hotelu International pro účastníky připravena slavnostní uvítací recepce předsedy Nejvyššího soudu Pavla Šámal, kterou svým projevem poctil i generální tajemník Rady Evropy Thorbjørn Jagland.

Kromě účastníků konference mohla příspěvky jednotlivých řečníků sledovat rovněž i široká veřejnost, a to prostřednictvím audiovizuálních přenosů a následně i záznamů z konference umístěných na [internetových stránkách konference](#). Aktuálně je k vydání připravován také tištěný sborník všech příspěvků.

Šárka Klimešová

Založení Soudní sítě Evropské unie

Dne 11. 9. 2017 se na půdě Soudního dvora Evropské unie uskutečnil první setkání nově založené Soudní sítě Evropské unie (Judicial Network of the European Union).

Soudní síť Evropské unie byla založena na základě výsledků jednání tzv. Fóra soudců, kterého se v Lucemburku ve dnech 26. až 28. 3. 2017 zúčastnil i předseda Nejvyššího soudu prof. Pavel Šámal. V průběhu tohoto jednání byla diskutována mj. i otázka vytvoření informační sítě, jejímž prostřednictvím by probíhala komunikace mezi unijními soudy, tj. soudy vnitrostátními i Soudním dvorem Evropské unie, a jejíž součástí by byla celoevropská databáze soudní judikatury věnující se problematice unijního práva.

Na základě výsledku jednání Soudní dvůr Evropské unie nyní pod patronátem svého předsedy Koena Lenaertse navrhl elektronickou platformu pro vzájemnou komunikaci, k jejímuž představení pozval kontaktní osoby k prvnímu společnému setkání. Nejvyšší soud České republiky bude na jednáních a ve spolupráci se Soudní sítí Evropské unie zastupovat vedoucí oddělení analytiky a srovnávacího práva Dušan Sulitka, který se na problematiku unijního práva dlouhodobě zaměřuje.

Katarína Deáková

Zpráva EU Justice Scoreboard 2017

Úplné znění zprávy

Evropská komise vydala v dubnu 2017 již popáté zprávu EU Justice Scoreboard poskytující srovnávací přehled

o soudnictví jednotlivých členských států. Zaměřuje se především na občanskoprávní, obchodní a správní spory. Cílem tohoto komparativního přehledu je zejména identifikování nedostatků, návrh reformy či přiblížení nových trendů soudních systémů. Hodnocení se proto zaměřuje na 3 hlavní složky účinného systému soudnictví, kterými jsou efektivita, kvalita a nezávislost.

Zpráva každoročně využívá údaje shromažďované z různých zdrojů dat, jako jsou například Evropská komise pro efektivitu justice (CEPEJ), Eurostat, Evropská síť soudních rad (ENCJ), Síť předsedů nejvyšších soudů Evropské unie a Evropská síť pro justiční vzdělávání. Problematické aspekty, které v rámci srovnávání vyjdou najevo, jsou následně využity i pro formulování konkrétních doporučení pro zvýšení efektivitu v jednotlivých členských státech.

České republice se daří již druhým rokem za sebou snižovat průměrnou délku soudního řízení. V oblasti využití informačních a komunikačních technologií patří na přední místa. Naopak k hůře hodnoceným se řadí v oblastech doby trvání soudního přezkumu, počtu soudců zapojených do tréninkových programů Evropské unie či využívání alternativních způsobů řešení sporů.

Šárka Klimešová

Evropský roaming

Dne 15. 6. 2017 skončil v rámci území celé Evropské unie zpoplatněný roaming. Pro evropské spotřebitele to znamená, že nyní mohou volat, posílat textové zprávy a užívat mobilní data v jiném členském státě za stejné ceny, jako ve svém domovském. V blízké budoucnosti má být navíc tento jednotný bezpoplatkový roaming rozšířen i v Norsku, Lichtenštejnsku a na Islandě. [1] Jedná se tak o završení desetiletého procesu postupného snižování poplatků za užívání mobilních telefonů v rámci Evropské unie. [2]

Právním základem pro úplné zrušení poplatků je nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2015/2120 a na něj navazující prováděcí nařízení Komise č. 2016/2286. Poslední překážka byla odstraněna 6. 4. 2017, kdy Evropský parlament schválil maximální výši velkoobchodních cen roamingu, tedy cen, které si mohou mobilní operátoři navzájem za možnost využívání vlastních sítí účtovat. Tyto velkoobchodní poplatky mezi operátory za mobilní data navíc mají v následujících 5 letech nadále klesat. [3]

Roaming bez poplatků je nicméně určen pouze jako služba pro dočasný pobyt v zahraničí např. v rámci dovolené, či dočasné práce nebo studia. Z toho důvodu a současně za účelem zajištění konkurence na vnitřním trhu je případné zneužívání evropského roamingu omezeno politikou přiměřeného využívání. V případě nadměrného či trvalého užívání mobilních služeb v zahraničí, např. z důvodu sjednání výhodnějšího tarifu v jiné členské zemi, tak mohou být ze strany operátora nadále účtovány poplatky, jejichž maximální výše je pevně stanovena.

O takové skutečnosti musí být zákazník nicméně informován. [4]

Lukáš Boháček

[1] Tisková zpráva Rady EU [online]. [cit. 2017-06-29]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/04/25-free-roaming-from-june/>

[2] End of roaming charges in the EU: Joint statement by 3 EU institutions [online]. [cit. 2017-06-29]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20170614IPR77407/end-of-roaming-charges-in-the-eu-joint-statement-by-3-eu-institutions>

[3] Tisková zpráva Evropského parlamentu [online]. [cit. 2017-06-29]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20170329IPR69066/end-of-roaming-final-hurdle-cleared>

[4] Roaming v EU [online]. [cit. 2017-06-29]. Dostupné z: http://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/telecoms-internet/mobile-roaming-costs/index_cs.htm

Obecné nařízení o ochraně osobních údajů

Evropský parlament společně s Radou přijal již v dubnu 2016 nařízení č. 2016/679, o ochraně osobních údajů (GDPR). Začátek jeho použitelnosti je stanoven až na 25. 5. 2018, tento termín se ovšem neúprosně blíží.

Dosavadní právní úprava ochrany osobních údajů je harmonizována v rámci Evropské unie pomocí směrnic, zejména směrnicí Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES. Na národní úrovni se pak jedná o zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Nová právní úprava ve svých cílech a zásadách na dosavadní právní stav navazuje. Jejím účelem je však zvýšit ochranu osobních údajů jakožto základního práva fyzických osob, a to prostřednictvím nových pravidel umožňujících fyzickým osobám efektivní kontrolu nad užíváním a nakládáním s jejich osobními údaji.

Nové nařízení dosavadní právní úpravu nahrazuje a je přímo použitelné ve všech členských státech Evropské unie a dále v Norsku, Lichtenštejnsku a na Islandu. Ze strany členských států tak nevzniká žádná povinnost tato pravidla transponovat a úprava bude mít jednotný charakter. Některá ustanovení nicméně předpokládají přijetí specifitějších úprav formou vnitrostátních prováděcích předpisů.

Základní předpoklady informovaného a svobodného souhlasu uživatele se zpracováním osobních údajů, stejně tak jako z tohoto pravidla stanovené výjimky, zůstávají. Uživatelé však nově mají výslovně zakotvené právo na výmaz, resp. zapomení, které bylo již dovozeno Soudním dvorem Evropské unie ve věci C-131/12, a také právo na přenos svých osobních údajů. Na straně správců a zpracovatelů dochází k rozšíření informační povinnosti vůči uživatelům osobních údajů, změně v oznamovací povinnosti regulačnímu orgánu a v požadavcích kladených na nakládání s osobními údaji. Správci nově mají zejména povin-

nost zajistit ochranu údajů již ve fázi přípravy jejich zpracování. Zvýšen je taktéž důraz na ochranu osobních údajů v případě dětí. V neposlední řadě dochází i ke sjednocení dohledu a vzniku Evropského sboru pro ochranu osobních údajů, který nahradí existující pracovní skupinu.

Zásadní změnu přináší povinnost institucí zřídit za určitých stavených podmínek pozici Pověřence pro ochranu osobních údajů (Data Protection Officer). Jedná se o nezávislý pomocný a kontrolní orgán, jehož úkolem je kromě poskytování odborného poradenství a provádění vnitřních auditů i dohlížení na zpracování osobních údajů v souladu s povinnostmi vyplývajícími z obecného nařízení a komunikace s dozorovým orgánem. V případě porušení povinností vyplývajících z nařízení pak může dojít k uložení správních pokut až do výše 20 milionů EUR či 4 % z celosvětového ročního obrátu.

Lukáš Boháček

Zdroje:

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. 4. 2016.

GDPR. Obecné nařízení o ochraně osobních údajů prakticky. [online]. [cit. 29. 6. 2017]. Dostupné z: <https://www.gdpr.cz/gdpr/>

Kočicová, V. Horák, F. (2016) GDPR aneb (R)evoluce v ochraně osobních údajů? [online]. [cit. 29. 6. 2017]. Dostupné z: <https://www.systemonline.cz/clanky/gdpr-aneb-r-evoluce-v-ochrane-osobnich-udaju.htm>

Úřad pro ochranu osobních údajů. Obecné nařízení EU (GDPR). [online]. [cit. 29. 6. 2017]. Dostupné z: <https://www.uoou.cz/obecne-narizeni-eu-gdpr/ds-3938/archiv=0>

JUDIKATURA NEJVYŠŠÍCH SOUDŮ

Česká republika: Nejvyšší soud

Usnesení ze dne 15. 3. 2017, sp. zn. 20 Cdo 5045/2016 Specifikace příslušenství v potvrzení evropského exekučního titulu

Úplné znění usnesení

Nejvyšší soud České republiky se v usnesení ze dne 15. 3. 2017, sp. zn. 20 Cdo 5045/2016, zabýval výkladem unijního nařízení o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky (nařízení 805/2004) [1], konkrétně otázkou, zda z potvrzení evropského exekučního titulu musí vyplývat nejen výše jistiny, ale i výše jejího příslušenství, tj. nákladů řízení a úroků. Dospěl k závěru, že potvrzení nemusí obsahovat konkrétní výši úroků z prodlení, pokud tato výše vyplývá z exekučního titulu, který je nedílnou součástí potvrzení, a je zřejmé, že potvrzení se vztahuje i na tyto úroky z prodlení.

Ve věci samé se jednalo o exekuční řízení, v jehož rámci soudní exekutor zamítl exekuční návrh ohledně úroků z prodlení z důvodu, že oprávněná i přes opakované výzvy nedoložila potvrzení evropského exekučního titulu, z něhož by vyplýval tento nárok. Krajský soud k tomu uvedl, že oprávněná sice předložila veškeré dokumenty nezbytné pro výkon rozhodnutí potvrzeného jako evropský exekuční titul, z potvrzení evropského exekučního titulu ovšem vyplývá jen nárok na zaplacení jistiny a nákladů řízení, nikoliv nárok na zaplacení úroků z prodlení a jejich výše. Vzhledem k tomu, že orgány členského státu výkonu nejsou oprávněny rozhodnutí nebo jeho potvrzení jako evropského exekučního titulu přezkoumávat, musí vycházet jen z předloženého potvrzení evropského exekučního titulu. Pokud je v tomto potvrzení ve vztahu k úrokům z prodlení uveden pouhý odkaz na přílohu (v textu „see attachment“) bez jejich konkretizace, nelze dle jeho názoru rozhodnutí v této části na území České republiky vykonat.

Nejvyšší soud jako soud dovolací ve svém rozhodnutí předně konstatoval, že smyslem evropského exekučního titulu je zjednodušit výkon vybraných cizích rozhodnutí v jiném státě, aniž by bylo nutné výslovné uznání nebo jiný akt stejného nebo srovnatelného druhu, směřující k výkonu rozhodnutí. Jsou-li splněny nařízením 805/2004

předvídané podmínky, je cizí rozhodnutí příslušným orgánem ve státě svého vydání potvrzeno jako evropský exekuční titul. Pokud jsou požadavky splněny pouze ohledně části rozhodnutí, vydává se toliko částečné potvrzení evropského exekučního titulu.

Potvrzení samo o sobě však dle Nejvyššího soudu není exekučním titulem, pouze osvědčuje, že evropský exekuční titul je v mezích své vykonatelnosti vykonatelný i ve státě výkonu. Exekučním titulem i nadále zůstává cizí rozhodnutí, na které se hledí jako na tuzemský exekuční titul s tím rozdílem, že jej nelze podrobovat přezkumu ve věci samé. S ohledem na tuto skutečnost proto pro nařízení exekuce ve státě výkonu nepostačuje pouhé předložení potvrzení, je nutné předložit (kromě jiného) i evropský exekuční titul, který je nedílnou součástí potvrzení. V části potvrzení věnované příslušenství přitom v dané věci sice dle Nejvyššího soudu nebyly výslovně specifikovány úroky z prodlení, potvrzení toliko odkazovalo na přílohu (v textu „see attachment“), z nařízení 805/2004 ovšem nevyplývá, jakým způsobem by v potvrzení mělo být příslušenství specifikováno. Nařízení toliko stanovuje, že evropský exekuční titul musí být potvrzen i pro náklady soudního řízení, včetně úrokových sazeb (příslušenství), pokud mají být vykonatelné i ve státě výkonu.

Přestože exekučním titulem se přitom dle Nejvyššího soudu primárně rozumí evropský exekuční titul, tento je nutné ověřovat ve vzájemné spojitosti s potvrzením, které osvědčuje vykonatelnost cizího rozhodnutí pro účely vykonávacího řízení mimo stát původu. Vzhledem k tomu, že bez samotného cizího rozhodnutí, na něž potvrzení výslovně odkazuje, je nicméně potvrzení pro účely nařízení exekuce nepoužitelné, je třeba mít dle Nejvyššího soudu za to, že přílohou (v textu „see attachment“), na niž je v textu potvrzení odkazováno, se rozumí právě exekuční titul, jehož vykonatelnost potvrzení osvědčuje. Pokud tedy z potvrzení vyplývá vykonatelnost jakého exekučního titulu

lu na území cizího státu osvědčuje a že se toto potvrzení bezvýhradně vztahuje na všechny exekučním titulem přiznané nároky, včetně úroků z prodlení, lze odkaz na přílohu (evropský exekuční titul) v části potvrzení věnované úrokům z prodlení považovat za dostačující.

Dušan Sulitka

Rozsudek ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 30 Cdo 2784/2016

Odpor proti platebnímu rozkazu jako první úkon ve věci ve smyslu čl. 26 nařízení Brusel I bis

Úplné znění rozsudku

Nejvyšší soud se ve věci sp. zn. 30 Cdo 2784/2016 zabýval výkladem čl. 26 nařízení Brusel I bis [1] v otázce, zda podání odporu proti platebnímu rozkazu představuje první úkon ve věci (který je nejpozději nutné spojit s napadením mezinárodní příslušnosti vnitrostátního soudu). Soud dospěl k závěru, že samotné podání odporu proti platebnímu rozkazu nelze považovat za účast žalovaného v řízení ve smyslu čl. 26 nařízení Brusel I bis, a nevylučuje tak pozdější napadení mezinárodní příslušnosti soudu ze strany účastníka řízení.

Strany sporu ve věci byly právnické osoby se sídlem v České republice. Žalobkyně coby kupující požadovala po žalované coby prodávajícím topných systémů vrácení zaplacené kupní ceny z důvodu odstoupení od kupní smlouvy ze strany žalované. Vůči následně vydanému platebnímu rozkazu podala žalovaná odpor a o tři dny později v samostatném podání napadla mezinárodní příslušnost českého soudu, neboť v daném případě se dle jejího názoru měly použít obchodní podmínky, jež měly být součástí kupní smlouvy a pro případ vzniku sporu určovaly mezinárodní příslušnost soudu v Belgii.

Prvostupňový soud tuto námitku žalované neshledal důvodnou, neboť nebyl prokázán charakter obchodních podmínek coby součástí kupní smlouvy, a tak použil ustanovení ZMPS [2]. Odvolací soud se s tímto názorem ztotožnil, nicméně dle jeho názoru měla věc relevantní mezinárodní prvek, totiž že společníky stran sporu byly zahraniční subjekty, a proto se žalovaná ve smyslu ustanovení čl. 24 nařízení Brusel I (resp. čl. 26 nařízení Brusel I bis) dle jeho názoru v rámci odporu vyjádřila k žalobě, aniž by současně s tím namítla mezinárodní nepřislušnost českého soudu. Žalovaná v této věci podala dovolání opřené ve smyslu unijní i vnitrostátní judikatury zejména o názor, že podání odporu proti platebnímu rozkazu nepředstavovalo první úkon ve věci, a tudíž mohla mezinárodní nepřislušnost soudu namítat i později.

Nejvyšší soud v rámci svého právního posouzení dané věci aplikoval nařízení Brusel I bis, jehož čl. 26 stanoví, že

[1] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. 4. 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky.

jestliže není vnitrostátní soud již mezinárodně příslušný, stane se příslušným, pokud se žalovaný řízení před tímto soudem účastní; toto pravidlo se nepoužije tehdy, jestliže se žalovaný účastní jen proto, aby namítal mezinárodní nepřislušnost soudu. K povaze podání odporu proti platebnímu rozkazu Nejvyšší soud vyšel ze závěrů Soudního dvora Evropské unie především v rozsudku ve věci Elefanten Schuh [3], ze kterého vyplynulo, že první úkon ve věci je třeba posuzovat v kontextu vnitrostátního procesního práva. I s odkazem na dosavadní judikaturu Nejvyššího soudu, zabývající se doposud vnitrostátním kontextem charakteru odporu coby prvního úkonu ve věci, se soud proto přiklonil k názoru, že podání odporu prvním úkonem ve věci není, neboť za něj lze považovat až první úkon v řádném řízení, jež z uplatněného odporu vyplývá. Tento závěr Nejvyšší soud podpořil i další související judikaturou Soudního dvora Evropské unie.

Zejména na základě shora uvedených skutečností Nejvyšší soud dospěl k závěru, že samotné podání odporu proti platebnímu rozkazu nelze považovat za účast na řízení ve smyslu čl. 26 odst. 1 nařízení Brusel I bis, které by znemožňovalo pozdější namítání mezinárodní nepřislušnosti vnitrostátního soudu. Nejvyšší soud nicméně rozporoval relevanci mezinárodního prvku v dané věci, jehož přezkoumání bude úkolem pro odvolací soud, jemuž byla věc vrácena k dalšímu řízení.

Jan Bena

[1] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

[2] Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.

[3] Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 24. 6. 1981, ve věci C-150/80, Elefanten Schuh proti GmbH proti Pierru Jacquainovi.

Česká republika: Ústavní soud

Nález ze dne 9. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 378/17

K aplikaci čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí

Úplné znění nálezu

Tisková zpráva

Ústavní soud České republiky se ve svém nálezu ze dne 9. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 378/17, vyjádřil k aplikaci čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí [1]. Druhý senát ústavní stížnosti stěžovatele z důvodu porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces vyhověl a dospěl k závěru, že přestože aplikace předmětného článku Úmluvy by měla přicházet v úvahu pouze ve výjimečných případech, tato skutečnost nezabývá soudy povinnosti důkladně zkoumat podmínky pro případné naplnění dílce tohoto ustanovení.

Rodiče se s nezletilým synem přestěhovali v roce 2011 do Francie. Přestože po přestěhování Českou republiku v několika případech navštívili, po 4 roky se nezletilý zdržoval převážně ve Francii, kde rovněž začal navštěvovat mateřskou školu. V srpnu 2015 stěžovatel po vzájemné dohodě odjel se synem do České republiky, a to s příslibem, že ho nejpozději do konce měsíce vrátí zpět k matce. K navrácení nezletilého ovšem nedošlo a v řízení před českými soudy byla stěžovateli uložena povinnost navrátit syna do místa jeho obvyklého bydliště. Ten se obrátil na Ústavní soud s tvrzením, že došlo k porušení jeho základních práv, které spatřoval především v tom, že soudy nezohlednily námitky či odborná vyjádření prokazující, že by návrat nezletilého syna mohl vést k jeho fyzické či duševní újmě a dostal jej tak do nesnesitelné situace ve smyslu čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy.

Podle předmětného článku není soudní orgán povinen nařídít navrácení dítěte, jestliže je zde vážné nebezpečí, že by návrat dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace. Přestože se Ústavní soud ztotožnil se závěrem soudů obou stupňů, že místem obvyklého pobytu nezletilého byla v době jeho zadržení Francie, jejich úsudek o nedostatku podmínek pro aplikaci čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy považoval za chybný. Ústavní soud souhlasil s odvolacím soudem v tom, že důvody pro aplikaci tohoto ustanovení nelze spatřovat ve stěžovatelem tvrzené nestabilní bezpečnostní situaci ve Francii, způsobu života a školního vzdělávání místní židovské komunity či nijak neprokázaného sexuálního zneužívání nezletilého, za neodůvodněné však považoval odmítnutí aplikace čl. 13 písm. b) s tím, že ve stěžovatelem

předložených lékařských zprávách týkajících se zdravotního stavu nezletilého nebylo uvedeno žádné konkrétní psychologické onemocnění či léčba takového charakteru, které by aplikaci článku právně odůvodňovaly.

Pokud byl v době rozhodování soudu stav nezletilého takový, že dle lékařských zpráv navrácení do Francie ohrožovalo jeho zdravý vývoj a s vysokou pravděpodobností hrozilo riziko těžké traumatizace, je dle Ústavního soudu naprosto nerozhodné, co či kdo způsobil tuto situaci, nýbrž je třeba důkladně posoudit, zda tento stav nenaplnňoval předpoklady stanovené článkem 13 písm. b). Skutečnost, zda je dítě léčeno či nikoliv, není přitom z hlediska aplikace čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy určující, což nepřímo vyplývá i z judikatury Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Macready* proti České republice, kterou si dle Ústavního soudu odvolací soud nesprávně vyložil. Ústavní soud se rovněž neztotožnil se závěrem odvolacího soudu, že stěžovatel neunesl své důkazní břemeno, neboť obdobně jako ve věcech opatrovnických i v řízení o navrácení nezletilého ve věcech mezinárodních únosů dětí v rámci svého přezkumu vždy posuzuje, zda řízení před soudy a přijatá opatření byla činěna v nejlepším zájmu dítěte a zda právě za účelem zjištění nejlepšího zájmu dítěte byly shromážděny veškeré potřebné důkazy. Je proto na soudu, měl-li pochybnosti o vypovídací hodnotě předložených důkazů, aby si vyžádal další odborná vyjádření či zadal vypracovat nové znalecké posudky.

Této své povinnosti soudy obou stupňů nedostály. Ústavní soud proto konstatoval, že odvolací soud bez dostatečné důkazní opory zjevně upřednostnil požadavek na restriktivní využití předmětného článku před zájmy nezletilého, a porušil tak právo stěžovatele, a ve svém důsledku i nezletilého, na spravedlivý proces.

Šárka Klimešová

[1] Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.

Spojené království: The Supreme Court

Rozsudek ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. [2017] UKSC 33

Specifická náhrada nákladů právního zastoupení v kontextu práva na svobodu projevu

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Nejvyšší soud Spojeného království se ve věci [2017] UKSC 33 zabýval otázkou souladu náhrady podmíněných nákladů řízení ze strany neúspěšného žalovaného s čl. 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Věc se týkala tří dřívějších řízení, ve kterých se žalobci úspěšně domáhali náhrady újmy za zásah do ochrany osobnosti vůči vydavateli novin, jemuž byla následně uložena úhrada nákladů řízení. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že uložení úhrady podmíněných nákladů právního zastoupení nepředstavovalo takový zásah do práva žalovaného, aby převážil nad zájmy žalobců vyplývajícími rovněž z Úmluvy.

Projednávaná věc byla po skutkové stránce specifická tím, že do náhrady nákladů řízení se zahrnovaly náklady na právní zastoupení, jejichž výše se řídila mimo jiné zákonem o přístupu k soudnictví (Access to Justice Act 1999). V rámci této úpravy bylo umožněno sjednání podmíněné odměny advokáta, tedy takové odměny, kde v případě neúspěchu ve sporu klient odměnu nehradí a v případě úspěchu ji naopak hradí ve dvojnásobné oproti jinak obvyklé výši. Náhrada těchto nákladů následně padala na žalovaného. Tato právní úprava byla předmětem široké kritiky, což vyústilo v dílčí změnu právní úpravy od roku 2013. Tato změna nicméně nedopadla na případy o ochraně osobnosti. V nyní projednávaných třech případech byly žalobcům přiznány náhrady nákladů řízení právě včetně podmíněné odměny za právní zastoupení.

Žalovaný se obrátil na Nejvyšší soud s tím, že dle jeho názoru došlo tímto přiznáním náhrady nákladů řízení žalobcům k porušení jeho práva na svobodu projevu ve smyslu čl. 10 Úmluvy. Opíral se přitom o judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, která rozporovala dosaavadní vnitrostátní praxi Spojeného království.

Nejvyšší soud nicméně podání žalovaného jednomyslně zamítl. V prvé řadě uvedl, že judikatura Evropského sou-

du pro lidská práva je nepochybně přiléhavá pro konkrétní rozhodovaný případ a reflektuje kritiku vnitrostátní právní úpravy, což mimo jiné vyústilo v její následnou částečnou změnu. Svou úvahu nicméně rozvedl v tom smyslu, že jelikož vláda není stranou projednávaného sporu, je otázkou, nakolik lze činit v tomto směru zobecňující závěry vůči vnitrostátní praxi, tedy zda by k porušení čl. 10 Úmluvy došlo v každém z jednotlivých případů použití úhrady podmíněné odměny za právní zastoupení. Nejvyšší soud stejně tak nemůže obecně posuzovat nesoulad právních norem s Úmluvou zahrnujících předmětnou úpravu náhrady nákladů řízení, či takovou úpravu, jež na ni posléze vycházela.

Nejvyšší soud byl naopak toho názoru, že jestliže by sám vytvořil takovéto obecné pravidlo, mohlo by dojít s ohledem na skutkové okolnosti případů k porušení práva žalobců na ochranu majetku dle čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě, neboť jim již byly přiznány finanční částky v souladu se zákonem a v tomto smyslu již disponovali legitimním očekáváním; změna v uplatňování právní úpravy by též neměla působit retroaktivně.

Kromě toho by mohlo dojít i k porušení jejich práva na spravedlivé řízení ve smyslu čl. 6 a práva na respektování soukromého a rodinného života ve smyslu čl. 8 Úmluvy (dva z žalobců byli ze strany žalovaného terčem pomluvy a třetímu byla žalovaným z mobilního zařízení protiprávně zcizena osobní data). Žalovaný současně v předmětných soudních sporech vzhledem k charakteru jeho rozporované činnosti včetně ukradení osobních dat nemohl legitimně očekávat, že uspěje. Zájmy žalobců vyplývající z Úmluvy tak dle Nejvyššího soudu v uvedeném případě převážily nad možným porušením žalobcova práva na svobodu projevu.

Jan Bena

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

obrázek neuveden. PublicDomainPictures, CC0 Volné dílo

Stanovisko generálního advokáta Wahla ze dne 27. 4. 2017 ve věci C-186/16 Andriuc a další

Smlouva o úvěru v cizí měně a zneužívající ujednání

Úplné znění stanoviska

Tisková zpráva

Generální advokát Soudního dvora Evropské unie Nils Wahl se ve svém stanovisku ve věci Andriuc zabýval výkladem čl. 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 2 směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách [1] v souvislosti s tvrzenou neplatností některých údajně zneužívajících ujednání obsažených ve smlouvách o spotřebitelských úvěrech vyjádřených v cizí měně, zejména ujednání týkajících se kurzového rizika a povinnosti splatit úvěr v cizí měně.

Paní Andriuc a dalších 68 osob uzavřelo s bankou smlouvu o úvěru poskytnutém ve švýcarských francích za účelem pořízení nemovitého majetku či refinancování jiných úvěrů. Dlužníci měli měsíční splátky úvěru splácet ve švýcarských francích. V probíhající soudním řízení namítají, že banka byla schopna předvídat vývoj a výkyvy směnného kurzu švýcarského franku. O těchto výkyvech však transparentním způsobem neinformovala, a tak dle názoru dlužníků porušila svou informační povinnost, jakož i svou povinnost sepsat smluvní ujednání jasným a srozumitelným jazykem s cílem umožnit dlužníkovi posoudit rozsah závazků plynoucích ze smlouvy.

Prvně se generální advokát ve svém stanovisku vyjádřil k otázce, zda smluvní ujednání stanovující, že úvěr musí být splacen ve stejné měně, v jaké byl poskytnut, spadá do působnosti čl. 4 odst. 2 směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Poukázal na to, že tento článek musí být vykládán restriktivně, neboť stanovuje výjimku z mechanismu věcného přezkumu zneužívajících ujednání.

Dále generální advokát zkoumal, zda se ujednání požadující splácení úvěru v jisté měně týká hlavního předmětu smlouvy nebo přiměřenosti mezi cenou a odměnou. Posouzení nepřiměřené povahy podmínek se totiž dle čl. 4 odst. 2 směrnice netýká ani definice hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti ceny a odměny na straně jedné, ani služeb nebo zboží dodávaných výměnou na straně

druhé, pokud jsou tyto podmínky sepsány jasným a srozumitelným jazykem. Nils Wahl přitom dospívá k dílčímu závěru, že požadavek, aby byl úvěr splacen v určité měně, představuje jeden z pilířů úvěrové smlouvy, zvláště jedná-li se o úvěr vyjádřený v cizí měně. Navíc pokud se neupřesní měna, v níž má být úvěr splácen, předpokládá se, že má být splacen ve stejné měně, ve které byl poskytnut. S ohledem na povahu a obecnou systematiku patří dle Wahla ustanovení smlouvy o splácení úvěru ve švýcarských francích mezi hlavní prvky. Čl. 4 odst. 2 směrnice proto musí být dle názoru generálního advokáta vykládán v tom smyslu, že přísluší předkládajícímu soudu, aby s ohledem na povahu, obecnou systematiku a ustanovení dotčených úvěrových smluv, jakož i jejich právní a skutkové okolnosti posoudil, zda dotčené ujednání, podle něhož musí být úvěr splacen v téže měně, v jaké byl poskytnut, odráží ustanovení vnitrostátních právních předpisů ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice. Pokud tomu tak nebude, vnitrostátní soud bude muset mít za to, že toto ujednání spadá pod pojem „hlavní předmět smlouvy“, což uvedené ujednání vylučuje z přezkumu případné zneužívající povahy. Takováto situace může nastat v případě ujednání vloženého do úvěrové smlouvy, podle něhož musí dlužník splatit danou částku v téže měně, v jaké byla poskytnuta.

Stran jasnosti a srozumitelnosti smluvních ujednání generální advokát uvedl, že pochopí-li běžně informovaný a přiměřeně obezřetný spotřebitel, že směnný kurz podléhá výkyvům, jako protiváhu musí získat jasné informace, ze kterých plyne, že uzavřením smlouvy o úvěru v cizí měně se vystavuje kurzovému riziku. Poskytovatel úvěru by tak na základě svých odborných zkušeností měl nastítnit možné výkyvy směnného kurzu, nelze však od něj požadovat, aby v okamžiku uzavření smlouvy informoval spotřebitele o změnách, které mohou nastat po uzavření smlouvy. Požadavek jasnosti a srozumitelnosti předpokládá, že ujednání stanovující, že úvěr má být splacen v téže měně, musí spotřebitel pochopit nejen z formálního a gramatického hlediska, ale i z hlediska jeho konkrétního

dosahu, v tom smyslu, aby běžně informovaný a přiměřeně pozorný a obezřetný spotřebitel mohl nejen zjistit, že může dojít k nadhodnocení nebo znehodnocení cizí měny, v níž byl úvěr poskytnut, ale i posoudit ekonomické důsledky tohoto ujednání na své finanční závazky.

Ve vztahu k okamžiku posuzování existence významné nerovnováhy v právech a povinnostech stran uvedl, že ta má být posuzována ve vztahu ke všem okolnostem, jež mohl prodávající či poskytovatel předvídat v okamžiku

uzavření smlouvy. Nelze jí naopak posuzovat na základě změn vzniklých až po uzavření smlouvy, jako jsou výkyvy směnného kurzu, které prodávající či poskytovatel nebyl s to předvídat.

Katarína Deáková

[1] Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

Stanovisko generální advokátky Sharpston ze dne 22. 6. 2017 ve věci C-413/15 Elaine Farrell

Vymezení pojmu „odnož státu“ pro účely určení odpovědnosti členského státu za to, že nebyla řádně provedena směrnice do vnitrostátního práva

Úplné znění stanoviska

Tisková zpráva

Generální advokátka Soudního dvora Evropské unie Eleanor Sharpston se ve svém stanovisku ve věci Farrell zabývala otázkou, zda lze subjekt, který nese výlučnou odpovědnost za odškodnění osob poškozených při dopravní nehodě v případech, kdy řidič, jenž nebyl zavinen, není pojištěn nebo jej nelze zjistit, považovat ve smyslu kritéria stanoveného v rozsudku Foster [1] za „odnož státu“. V souvislosti s tím vymezila kritéria, které by měl vnitrostátní soud při rozhodování o tom, zda se o „odnož státu“ jedná či nikoliv, zohlednit.

Paní Elaine Farrell se v lednu 1996 stala při cestování v zadní části dodávky, která nebyla pro přepravu cestujících určena, obětí dopravní nehody. Řidič dodávky, který nehodu zavinił, nebyl pro případ způsobení újmy z nedbalosti pojištěn a dle irského práva platného v době nehody k uzavření takového pojištění ani povinen nebyl. Společnost Motor Insurer's Bureau of Ireland (dále jen „MIBI“) proto její nárok na náhradu újmy odmítla s tím, že odpovědnost za újmu na zdraví, která jí vznikla, nepatří mezi druhy odpovědnosti, u nichž vnitrostátní právní úprava existenci pojištění vyžaduje. Na paní Farrell se sice vztahovala subjektivní práva stanovená třetí směrnicí o pojištění motorových vozidel [2], v rozhodné době ovšem daná směrnice ještě do vnitrostátního práva nebyla provedena. Poté co paní Farrell uplatnila svůj nárok u irských soudů, se její věc prostřednictvím předběžné otázky dostala až před Soudní dvůr. Ten rozhodl, že čl. 1 třetí směrnice o pojištění motorových vozidel, který má dle Soudního dvora přímý účinek, brání aplikaci nedostatečné vnitrostátní právní úpravy. Na vnitrostátním soudu však ponechal posouzení, zda se jednotlivec může daného článku dovolávat i vůči takovému subjektu, jakým je společnost MIBI [3]. Irský Nejvyšší soud z toho důvodu podal ve věci paní Farrell novou předběžnou otázku.

Generální advokátka se ve svém stanovisku zaměřila na kritéria stanovená v rozsudku Foster, a to zejména na jeho body 18 a 20. V bodě 18 Soudní dvůr formuloval abstraktní pravidlo, které pro účely vertikálního přímého účinku pojem „odnož státu“ definuje a v bodě 20 tyto závěry dále

použil k určení orgánu, který s ohledem na svůj charakter vždy spadá do této kategorie. Dle názoru generální advokátky složky kritéria uvedeného v bodě 18 ani vymezení jejich použití v bodě 20 nejsou taxativní povahy a nelze je tedy vykládat ani kumulativně ani samostatně, nýbrž je třeba vybrat z výčtu pouze ty, které jsou pro dané posouzení relevantní.

Pro vymezení pojmu „odnož státu“ se generální advokátka Sharpston ve svém stanovisku inspirovala v oblasti státní podpory, pravidlech upravujících poskytování služeb obecného hospodářského zájmu a oblasti zadávání veřejných zakázek, ve kterých se již Soudní dvůr musel vypořádat s podobnými otázkami a pojmy jako v projednávané věci. Na základě judikatorních poznatků z těchto oblastí a judikatury Soudního dvora navazující na rozsudek ve věci Foster vymezila Eleanor Sharpston několik zásad, které by měl předkládající soud při svém rozhodování použít.

Za výchozí musí vnitrostátní soud dle jejího názoru vzít zejména fakt, že se jednotlivec může dovolávat přesných a bezpodmínečných ustanovení směrnice vůči státu bez ohledu na to, v jakém postavení stát jedná. Pojem „odnož státu“ pro účely vertikálního přímého účinku musí být chápán jako autonomní pojem unijního práva a vzhledem k rozmanitosti vnitrostátního pojmosloví doporučuje Soudnímu dvoru vymezit obsah tohoto pojmu spíše abstraktně.

Generální advokátka upozornila na zvláštní význam pojmu „výjimečné pravomoci“ a dospěla k závěru, že podmínka, podle níž by mohl být dotčený subjekt „odnoží státu“ jen tehdy, má-li rovněž „výjimečné pravomoci“, je neopodstatněná. „Odnoží státu“ může být podle jejího názoru pouze právnická osoba, které byly alespoň některé její úkoly svěřeny státem a jsou vykonávány ve veřejném zájmu. Svěřená činnost musí navíc představovat základní činnost dotčeného orgánu nebo případně jeho části a musí se jednat o úkol, který by byl jinak plněn státem samotným. Stejně je třeba nahlížet i na případy, kdy stát pověřil dotčený subjekt poskytováním veřejné služby, kterou by

jinak mohl poskytovat přímo sám stát či mu svěřil dodatečné pravomoci umožňující mu účinně plnit jeho úkoly, a na případy, kdy stát daný subjekt vlastní nebo kontroluje. Naopak pro to, aby dotčený subjekt spadl pod pojem „odnož státu“ není dle generální advokátky významná jeho právní forma, nemusí se jednat o subjekt financovaný státem a není ani nutné, aby stát měl možnost vykonávat u daného subjektu každodenní kontrolu či dokonce řídit jeho provoz.

Šárka Klimešová

Rozsudek ze dne 4. 5. 2017 ve věci C-315/15 Pešková a Peška

Nárok na náhradu škody v důsledku významného zpoždění letu

Úplné znění rozsudku

Soudní dvůr Evropské unie se v rozsudku ze dne 4. 5. 2017 ve věci C-315/15 Pešková a Peška zabýval výkladem čl. 5 odst. 3 nařízení, kterým se stanoví společná pravidla náhrad a pomoci cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letů [1]. Soudní dvůr dospěl k závěru, že střet letounu s ptákem je třeba ve smyslu daného ustanovení podřadit pod pojem „mimořádné okolnosti“. V souvislosti s tím rozhodl, že je-li významné zpoždění letu způsobeno nejen mimořádnou okolností, ale i jinou mu přičitatelnou okolností, musí být za účelem posouzení, zda přiznat náhradu škody, odečteno zpoždění způsobené mimořádnou okolností od celkové doby zpoždění daného letu na příletu.

V roce 2013 chtěli paní Pešková a pan Peška odcestovat s českou leteckou společností Travel Service z bulharského Burgasu do Ostravy. Při předcházejícím letu z Prahy do Burgasu došlo z důvodu technické závady způsobené střetnutím letadla s ptákem ke skoro dvouhodinovému zpoždění letu, které se z důvodu kontroly technického stavu vyšplhalo na zpoždění v délce přes 5 hodin. Manželé Peškovi se u českých soudů na základě nařízení č. 261/2004 domáhali náhrady škody. Obvodní soud pro Prahu 6 především proto, aby zjistil, zda je střet letounu s ptákem ve smyslu daného nařízení mimořádnou okolností, která může leteckou společnost zprostit povinnosti k náhradě škody v případě zpoždění letu o více než 3 hodiny, podal k Soudnímu dvoru předběžnou otázku.

Soudní dvůr nejprve připomněl, že za mimořádné okolnosti ve smyslu uvedeného nařízení lze považovat takové události, které nejsou z důvodu své povahy či původu vlastní běžnému výkonu činnosti leteckého dopravce a vymykají se tak jeho účinné kontrole a dovodil, že ve smyslu čl. 5 odst. 3 je třeba střet letounu s ptákem pod pojem „mimořádné okolnosti“ podřadit. Dle Soudního dvora je přítom na leteckém dopravci, který je vystaven takové mimořádné okolnosti, aby přijal opatření přiměřená situaci za použití veškerých personálních nebo hmotných zdrojů a finančních prostředků, kterými disponuje, s cílem zabránit v co největším možném rozsahu zrušení

[1] Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 7. 1990 věci C-188/89 Foster a další.

[2] Směrnice Rady ze dne 14. 5. 1990 o sblížení předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti za provozu motorových vozidel.

[3] Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 4. 2007 ve věci C-356/05 Elaine Farrell.

nebo významnému zpoždění letů. Ve vztahu k projednávanému případu Soudní dvůr konstatoval, že zrušení nebo významné zpoždění letu není způsobeno mimořádnými okolnostmi, pokud bylo následkem toho, že letecký dopravce využil odborníka dle vlastního výběru, aby znovu provedl bezpečnostní kontrolu poté, co již tuto kontrolu jednou provedl k tomu oprávněný odborník.

Za „přiměřená opatření“ mohou být dle Soudního dvora použita opatření preventivní kontroly považována pouze za podmínky, že daný letecký dopravce je skutečně schopen je zejména po stránce technické a administrativní přijmout a není tak nucen s ohledem na kapacity jeho podniku podstoupit neúnosné oběti. Dopravce není rovněž odpovědný za nedodržení povinnosti přijmout preventivní opatření, pokud spadá do pravomoci jiných subjektů. Nicméně právě na dopravci je, aby prokázal, že přiměřená opatření skutečně přijal a splnění těchto podmínek musí ověřit předkládající soud.

Soudní dvůr závěrem konstatoval, že v případě zpoždění letu na příletu o tři hodiny nebo více, jež je způsobeno nejen mimořádnou okolností, které nebylo možné zabránit pomocí opatření přiměřených situacím a ve vztahu k níž letecký dopravce přijal veškerá přiměřená opatření s cílem čelit jejím následkům, ale i jinou okolností nespádající do této kategorie, musí být za účelem posouzení, zda za zpoždění tohoto letu na příletu musí být poskytnuta náhrada škody, zpoždění způsobené prvně zmíněnou okolností odečteno od celkové doby zpoždění daného letu při příletu.

Šárka Klimešová

[1] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004 ze dne 11. února 2004, kterým se stanoví společná pravidla náhrad a pomoci cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letů a kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 295/9.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 6. 2017 ve věci C-610/15 Stichting Brein Autorskopravní ochrana děl a online platforma pro sdílení The Pirate Bay

Úplné znění rozsudku Tisková zpráva

Soudní dvůr se ve svém rozsudku ze dne 14. 6. 2017 ve věci C-610/15 Stichting Brein zabýval otázkou, zda zpřístupnění a správa online platformy The Pirate Bay pro sdílení torrent souborů lze považovat za sdělování veřejnosti ve smyslu směrnice o harmonizaci autorského práva [1]. Soudní dvůr dospěl k závěru, že zpřístupnění a správa takové platformy, která prostřednictvím indexace metadat týkajících se chráněných děl a poskytování vyhledávače umožňuje uživatelům tato díla nalézt a sdílet je v rámci sítě peer-to-peer představuje sdělování veřejnosti.

Společnosti Ziggo a XS4ALL jsou poskytovateli přístupu k internetu. Jejich klienti využívají online platformu pro sdílení The Pirate Bay (dále jen „TPB“), která vytváří odkazy na soubory BitTorrent. BitTorrent je protokol, prostřednictvím kterého mohou uživatelé sdílet soubory. Nizozemská společnost Stichting Brein zastupující zájmy nositelů autorských práv se domáhala, aby společností Ziggo a XS4ALL bylo přikázáno blokovat doménová jména a IP adresy online platformy pro sdílení TPB, aby se tak předešlo využívání služeb těchto poskytovatelů k porušování autorského práva. Prostřednictvím online platformy TPB jsou totiž veřejnosti zpřístupňována chráněná díla bez svolení nositelů autorských práv.

Nizozemský Nejvyšší soud se dotazoval Soudního dvora, zda musí být pojem sdělování veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice o harmonizaci autorského práva vykládán v tom smyslu, že za takových okolností jako ve věci v původním řízení zahrnuje zpřístupnění a správu platformy pro sdílení na internetu, která prostřednictvím indexace metadat týkajících se chráněných děl a poskytování vyhledávače umožňuje uživatelům této platformy tato data nacházet a sdílet je v rámci sítě peer-to-peer.

Z čl. 3 odst. 1 směrnice plyne, že členské státy jsou povinny zajistit, aby autoři měli výlučné právo udělit svolení či zakázat sdělování svých děl. Předmětný článek pojem „sdělování veřejnosti“ neupřesňuje, proto je třeba jeho obsah určit s ohledem na cíle sledované směrnicí, tedy zavedení vysoké úrovně ochrany autorů, která umožní obdržet odpovídající odměnu za užívání jejich děl.

Pojem „sdělování veřejnosti“ předpokládá individuální posouzení zahrnující dva kumulativní prvky, a to sdělování díla, resp. sdělování veřejnosti. Při posouzení, zda se jedná o sdělování veřejnosti, se má zohlednit zejména úloha uživatele a vědomá povaha jeho zásahu, tedy zda tento uživatel při plné znalosti důsledků svého jednání zprostředkuje svým klientům přístup k chráněnému dílu, a zejména zda

by bez takového zprostředkování tito klienti nemohli šířeného díla využít. Veřejnost představuje blíže neurčený počet potenciálních adresátů a vyžaduje dosti vysoký počet osob. Významná je též výdělečná povaha sdělování. O sdělování se jedná, je-li dílo zpřístupněno způsobem, že osoby mohou mít k tomuto dílu přístup v místě a v okamžiku, který si zvolí individuálně. Není rozhodující, zda této možnosti využijí. Jakékoliv jednání uživatele, který při plné znalosti zpřístupní svým klientům chráněná díla, může představovat sdělování ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice.

Autorským právem chráněná díla jsou prostřednictvím online platformy TPB zpřístupněna uživatelům takovým způsobem, aby k nim každý uživatel mohl mít přístup z místa a v době, které si zvolí. Díla jsou na této platformě zpřístupněna online nikoliv provozovatelem platformy, nýbrž jejími uživateli, ti však jednají s plnou znalostí důsledků svého jednání s cílem poskytnout přístup k těmto dílům. Provozovatelé této platformy TPB tak zpřístupněním a správou této platformy poskytují svým uživatelům přístup k předmětným dílům. Nelze mít za to, že provozovatelé platformy TPB uskutečňují pouhé poskytnutí fyzického zařízení pro umožnění či uskutečnění sdělování ve smyslu bodu 27 odůvodnění směrnice. Platforma TPB totiž provádí indexaci souborů torrent, aby uživatelé mohli díla, na která tyto torrent soubory odkazují, snadno nacházet. Navíc TPB poskytuje vedle vyhledávače i rejstřík, kde jsou díla zařazena do různých kategorií dle jejich povahy. Provozovatelé také odstraňují zastaralé či chybné soubory torrent a aktivně filtrují obsah. Stran naplnění požadavku sdělování veřejnosti, která má zahrnovat určitý minimální práh, lze konstatovat, že platforma TPB je užívána značným počtem osob, přičemž provozovatelé TPB uváděli na své platformě několik desítek milionů peers.

S ohledem na výše uvedené dospěl Soudní dvůr k závěru, že pojem „sdělování veřejnosti“ musí být vykládán v tom smyslu, že za okolností předmětného případu zahrnuje zpřístupnění a správu platformy pro sdílení na internetu, která prostřednictvím indexace metadat týkajících se chráněných děl a poskytování vyhledávače umožňuje uživatelům této platformy tato díla nacházet a sdílet je v rámci sítě peer-to-peer.

Katarína Deáková

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. 5. 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

Stanovisko generálního advokáta Szpunara ze dne 11. 5. 2017 ve věci C-434/15

Uber Spain

Aplikace Uber a požadavek licence na provozování činnosti „taxi služby“ v členských státech

Úplné znění stanoviska

Tisková zpráva

Generální advokát Soudního dvora Evropské unie Maciej Szpunar se ve svém stanovisku ze dne 11. 5. 2017 ve věci C-434/15 Uber Spain zabýval otázkou, zda právní úprava podmínek fungování společnosti Uber podléhá požadavkům unijního práva, nebo zda spadá do sdílené pravomoci Evropské unie a členských států v oblasti místní dopravy, která ještě nebyla na unijní úrovni provedena. Dospěl k závěru, že dotčená platforma spadá do oblasti dopravy, takže společnost Uber může být vnitrostátním právem uložena povinnost opatřit si licence a povolení pro účely provozování své činnosti. Na Uber se totiž neuplatní zásada volného pohybu služeb zaručená unijním právem pro služby informační společnosti.

Aplikace Uber umožňuje pomocí chytrého telefonu objednat přepravní službu ve městech, v nichž je dostupná. Aplikace rozpozná polohu uživatele a nalezne řidiče, kteří jsou v blízkosti dostupní. Pokud řidič s přepravou souhlasí, aplikace o tom uživatele informuje a ukáže mu profil řidiče, jakož i odhad ceny přepravy do cíle uvedeného uživatelem. Přepravní služby nabízené platformou Uber se dělí do různých kategorií v závislosti na osobě řidiče a typu vozidla. Spor v původním řízení se týká konkrétně služby zvané UberPop, v jejímž rámci zajišťují přepravu cestujících neprofesionální řidiči prostřednictvím vlastních vozidel. Podle zjištění předkládajícího soudu přitom Uber Spain ani majitelé a řidiči dotyčných vozidel nemají licence a povolení stanovené španělským právem.

Generální advokát ve svém stanovisku konstatoval, že v případě smíšených služeb tvořených prvkem poskytnutým elektronickou cestou a jiným, který touto cestou poskytnut není, musí být k tomu, aby taková služba mohla být považována za „službu informační společnosti“, prvně uvedený prvek ve vztahu k druhému ekonomicky nezávislý nebo hlavní. Novátorská povaha platformy Uber přitom sice spočívá z velké části na používání nových technologií, jako jsou geolokalizace a chytré telefony, tato inovace se však neomezuje jen na to; dotýká se rovněž organizace samotné přepravy, bez níž by Uber byla pouhou aplikací pro rezervaci taxi služby. V rámci této služby je tak dle názoru generálního advokáta bezpochyby hlavním plněním, které jí poskytuje ekonomický smysl, přeprava. Uživatelé vyhledávají řidiče pouze s cílem být přepraveni z jednoho

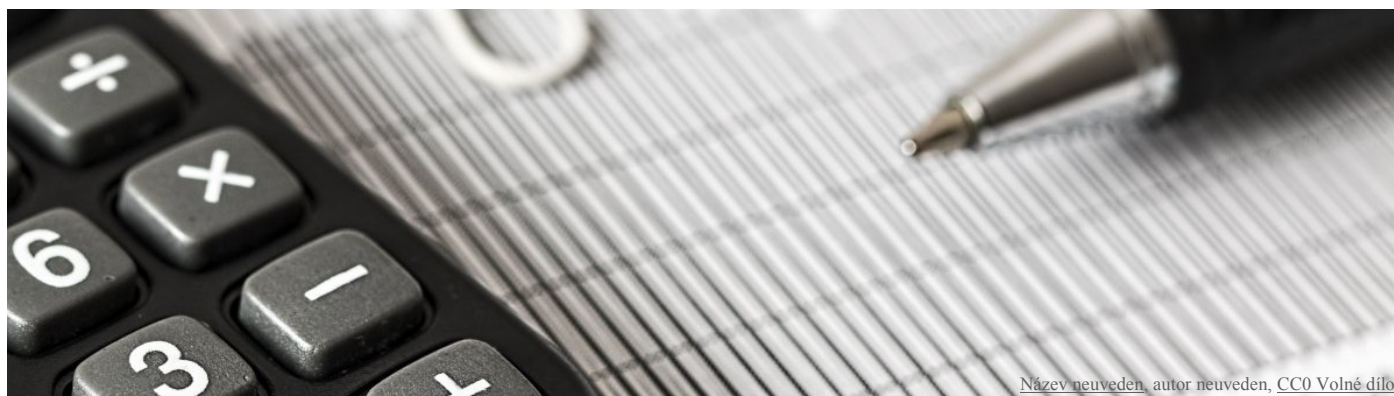
bodu do druhého. Fáze zprostředkování kontaktu má pouze přípravnou povahu, která má umožnit uskutečnění hlavního plnění za co nejlepších podmínek. Činnost společnosti Uber je proto třeba analyzovat jako celek zahrnující službu zprostředkovávání kontaktů mezi potenciálními cestujícími a řidiči prostřednictvím aplikace pro chytré telefony i službu samotné přepravy, která je z ekonomického hlediska hlavním prvkem. Tuto činnost nelze rozdělit na dvě tak, aby mohla být jedna část služeb zařazena mezi služby informační společnosti.

Služba zprostředkování kontaktu potenciálního cestujícího s řidičem tedy dle generálního advokáta v porovnání s přepravní službou není samostatná ani hlavní. Proto nemůže být považována za „službu informační společnosti“. Taková kvalifikace by neumožnila dosáhnout cíle liberalizace ve smyslu směrnice 2000/31 [1], jelikož i kdyby byla činnost týkající se zprostředkování kontaktu liberalizovaná, mohly by ji členské státy znemožnit prostřednictvím právní úpravy přepravní činnosti. Jediným výsledkem takové liberalizace by tedy bylo, že by členský stát, v němž je poskytovatel usazen, mohl těžit z tohoto usazení (díky investicím, tvorbě pracovních míst a daňovým příjmům) a současně bránit poskytování služeb na svém území na základě právní úpravy týkající se služeb, na něž se nevztahuje směrnice 2000/31. Taková situace by popírala veškerou logiku volného pohybu služeb informační společnosti, která je založena na kontrole zákonnosti fungování poskytovatele členským státem, v němž je tento usazen, a uznání této kontroly ostatními členskými státy. Dle generálního advokáta je proto třeba dojít k závěru, že činnost společnosti Uber představuje službu v oblasti dopravy spadající pod výjimku z volného pohybu služeb a řídicí se ustanoveními čl. 90 a násl. Smlouvy o fungování Evropské unie.

Dušan Sulitka

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. 6. 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (směrnice o elektronickém obchodu).

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Název neuveden, autor neuveden, CC0 Volné dílo

Rozsudek ze dne 18. 5. 2017 ve věci Jóhannesson proti Islandu, č. 22007/11

Daňové delikty a zásada ne bis in idem

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva vydal dne 18. 5. 2017 rozsudek ve věci Jóhannesson, ve kterém dospěl k závěru o porušení práva nebýt souzen nebo trestán dvakrát podle čl. 4 Protokolu č. 7 k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv. Jedná se o rozsudek Soudu, v němž byla aplikována kritéria pro přípustnost souběžného vedení daňového a trestního řízení a dvojího uložení trestu pro tentýž skutek vyslovená v rozsudku velkého senátu Soudu ze dne 15. 11. 2016 ve věci A a B proti Norsku, č. 24130/11 a č. 29758/11, avšak s opačným výsledkem. Na použitelnosti obecných závěrů plynoucích z rozsudku velkého senátu Soudu ve věci A a B proti Norsku sice nemá rozsudek ve věci Jóhannesson vliv, představuje ovšem silný apel na důsledné posuzování každého jednotlivého případu individuálně a odmítnutí zobecnujícího přístupu, který by vedl k automatickému závěru o přípustnosti souběžného vedení daňového a trestního řízení v každé věci.

Pan Jóhannesson a další dva stěžovatelé v roce 1999 až 2002 nepřiznali část svých příjmů v daňových přiznáních, čímž spáchali jak daňové správní delikty, tak daňové trestné činy. Skutečnosti nasvědčující závěru o spáchání daňových deliktů, které byly zjištěny v průběhu daňových kontrol, ředitel daňového vyšetřování oznámil policejním orgánům dne 12. 11. 2004 a předal jim také všechny zprávy a dokumenty shromážděné během vyšetřování. V srpnu 2006 policie provedla první výslechy stěžovatelů a svědků a proti stěžovatelům bylo zahájeno trestní stíhání. Dne 18. 12. 2008 národní policejní komisař podal na stěžovatele obžalobu pro daňové trestné činy. Obvodní soud v Reykjavíku však rozhodnutím ze dne 1. 6. 2010 zamítl části obvinění, které se vztahovaly k činům stěžovatelů, pro které již byli potrestáni rozhodnutími o daňovém penále dne 30. 12. 2004 a 29. 12. 2005. Nejvyšší soud jako soud odvolací rozhodnutí soudu prvního stupně dne 22. 9. 2010 zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení s odůvodněním, že vnitrostátní právo umožňuje vést dvě řízení odděleně, jedno o daňovém penále a druhé o trestním obvinění i v případech, kdy byly založeny na stejných nebo podstatně stejných skutkových okolnostech. Následně obvodní

soud v rozhodnutí ze dne 9. 12. 2011 shledal, že první a druhý stěžovatel jednali s hrubou nedbalostí a vznikla jejich trestněprávní odpovědnost za porušení daňového práva. Nejvyšší soud dne 7. 2. 2013 potvrdil ve většině výroků rozhodnutí obvodního soudu a stěžovatelům uložil tresty odnětí svobody a peněžité tresty.

Soud strukturoval vlastní posouzení případu po vzoru rozsudku A a B proti Norsku do čtyř částí, v nichž odpověděl na otázky, [1] zda uložení daňového penále mělo trestní povahu; [2] zda trestné činy, pro které stěžovatelé byli stíháni a odsouzeni byly stejné jako ty, pro které byla uložena daňová penále (idem); [3] zda se jednalo o konečné rozhodnutí, a [4] zda existovala duplicita řízení (bis).

Pokud jde o první tři části právního posouzení, Soud uzavřel, že v projednávaném případě mělo daňové penále trestní povahu, skutkové okolnosti, na jejichž základě byli stěžovatelé obviněni a odsouzeni za daňové trestné činy, byly shodné nebo z velké části shodné jako v případě daňových řízení, v nichž jim byla uložena daňová penále. Otázkou, zda se jednalo o konečné rozhodnutí, se Soud nezabýval, neboť tato skutečnost neměla vliv na posouzení, zda daňová a trestní řízení byla duplicitní.

Ve čtvrté části právního posouzení Soud posuzoval, zda v daném případě nedošlo ke dvojímu řízení nebo potrestání (bis). S odkazem na rozsudek A a B proti Norsku vyslovil, že aby nedošlo k porušení čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě, je třeba kumulativně splnit podmínku dostatečné věcné a časové souvislosti obou řízení, tj. musí být prokázáno, že trestní a správní řízení byla spojená takovým celistvým způsobem, že tvořila koherentní celek.

Při posuzování věcné souvislosti Soud předně konstatoval, že daňová a trestní řízení sledovala doplňující se účely při řešení otázky nedodržení zákonných požadavků na podávání daňových přiznání daňovými poplatníky a právní následky chování stěžovatelů byly předvídatelné. Při ukládání peněžitého trestu vnitrostátní soud přihlédl k nepřiměřeně

délce řízení a daňovému penále, které již bylo uloženo stěžovatelům. Pokud jde o způsob shromažďování a hodnocení důkazů, Soud nicméně konstatoval, že policie měla přístup ke zprávám, které vydalo ředitelství pro daňové vyšetřování a dokumentům shromážděným během daňové kontroly, přesto však prováděla vlastní nezávislé vyšetřování, jehož výsledkem bylo odsouzení stěžovatele Nejvyšším soudem po více než 8 letech poté, co ředitelství oznámilo věc policii. Stěžovatelovo chování a jeho odpovědnost podle různých ustanovení daňového a trestního práva byly tudíž prováděny různými orgány a soudy v řízeních, které byly z velké části na sobě navzájem nezávislé.

K podmínce dostatečné časové souvislosti Soud uvedl, že řízení byla vedena celkem 9 let a 3 měsíce, přičemž během tohoto období byla současně vedena jen po dobu jen o něco málo více než 1 rok. Navíc stěžovatelé byli obžalováni až 15 a 16 měsíců poté, co byla vydána daňová roz-

hodnutí a 9 a 10 měsíců po nabytí jejich právní moci. Trestní řízení pak pokračovala samostatně několik let. Obvodní soud odsoudil stěžovatele po více než 4 letech od vydání rozhodnutí odvolacího daňového orgánu a Nejvyšší soud rozhodl o žalobě proti těmto rozhodnutím po více než 1 roce.

S ohledem na výše uvedené Soud uzavřel, že daňové a trestní řízení měla omezený časový překryv a shromažďování a posuzování důkazů bylo z velké části nezávislé. Nebyla tudíž splněna podmínka dostatečné věcné a časové souvislosti daňového a trestního řízení a došlo tak k porušení kritéria bis v čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

Andrea Pokorná, Dušan Sulitka

Rozsudek velkého senátu ze dne 12. 5. 2017 ve věci Simeonovi proti Bulharsku, č. 21980/04

Právo na právní zastoupení v průběhu vazby

Úplné znění rozsudku Tisková zpráva

Velký senát Evropského soudu pro lidská práva se v rozsudku ve věci Simeonovi proti Bulharsku zabýval mj. otázkou, zda absence právního zastoupení obviněného v prvních dnech vazby, kdy dosud nedošlo ke žádným úkonům ve vyšetřování, zakládá porušení čl. 6 Úmluvy (práva obhajovat se za pomoci obhájce ve spojení s právem na spravedlivé řízení). Soud dospěl k závěru, že v takovémto případě čl. 6 Úmluvy porušen nebyl.

Stěžovatel je státním příslušníkem Bulharska, který byl v roce 1999 trestně stíhán z důvodu spáchání trestných činů ozbrojeného přepadení a dvou vražd. V rámci trestního vyšetřování byl umístěn do vazby na dobu 24 hodin, která byla posléze prodloužena na tři dny. Během těchto prvních dnů vazby neměl stěžovatel k dispozici obhájce, nicméně v rámci této doby nedošlo k jeho výslechu ani opatřování jiných důkazů. V navazujícím řízení byl stěžovatel odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí za ozbrojené přepadení, vraždy a nelegální držení zbraní a střeliva. Odsuzující rozsudek byl potvrzen rovněž odvolacím i Nejvyšším soudem Bulharska.

Stěžovatel před Soudem namítal, že podmínky jeho trestního stíhání založily porušení zákazu nelidského a ponižujícího zacházení ve smyslu čl. 3 Úmluvy (ohledně podmínek jeho držení ve vazbě a věznicí) a práva obhajovat se za pomoci obhájce ve smyslu čl. 6 odst. 3 ve spojení s právem na spravedlivé řízení ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy (ohledně absence právního zastoupení v prvních dnech jeho vazby). Soud ve svém senátním rozsudku z roku 2015 rozhodl, že k porušení čl. 3 Úmluvy došlo a k porušení čl. 6 nikoliv.

Velký senát Soudu se nyní se závěry předchozího senátního rozhodnutí ztotožnil a rozhodl, že došlo k porušení zákazu nelidského a ponižujícího zacházení, ale nikoliv k porušení práva na právní zastoupení a práva na spravedlivý proces.

Ohledně tvrzeného porušení čl. 3 Úmluvy Soud, především s odkazem na hodnotící zprávu Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání a jeho prohlášení z roku 2015, dospěl k závěru, že podmínky držení stěžovatele ve vazbě a věznicích ve spojení s přísným režimem stěžovatele v rámci jeho odsouzení a délkou jeho trestu vedly k útrapám přesahujícím běžný výkon trestu odnětí svobody a vedly k nelidskému či ponižujícímu zacházení v rozporu s čl. 3 Úmluvy.

K tvrzenému porušení čl. 6 odst. 3 ve spojení s čl. 6 odst. 1 Úmluvy Soud v prvé řadě konstatoval, že právo stěžovatele obhajovat se za pomoci obhájce bylo v prvních dnech jeho vazby omezeno a současně nebylo prokázáno, že byl o svém právu na právní pomoc poučen či že by o zastoupení sám požádal. Touto skutečností nicméně nedošlo k nenapravitelnému zásahu do práva na spravedlivé řízení. Ačkoliv stěžovatel nebyl tři dny ve vazbě právně zastoupen, Soud neshledal za prokázané, že by během této doby byl stěžovatel podroben jakémukoliv výslechu, ani nebyl opatřen žádný důkaz v neprospěch stěžovatele.

V přítomnosti obhájce později došlo k přiznání stěžovatele ke spáchání trestné činnosti, vnitrostátní soudy nicméně při posuzování věci vycházely i z dalších provedených důkazů, jejich rozhodnutí byla řádně odůvodněna a během řízení byla respektována práva stěžovatele. Zejména s ohledem na uvedené skutečnosti Soud dospěl k závě-

ru, že k porušení práva na právní zastoupení ve spojení s právem na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy nedošlo.

Jan Bena

Rozsudek ze dne 13. 4. 2017 ve věci Tagayeva a ostatní proti Rusku, č. 26562/07 Selhání ruských orgánů při reakci na teroristický útok v Beslanu

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva konstatoval porušení práva na život garantovaný čl. 2 Úmluvy, do kterého bylo zasaženo selháním ruských orgánů při teroristickém útoku na školu v městě Beslan v Severní Osetii. K zásahu do práva na život obětí beslanské tragédie mělo dojít nesprávně připravenou operací ruských bezpečnostních složek a posléze nedostatečným vyšetřením incidentu ruskými orgány.

Na začátku školního roku, 1. 9. 2004, vtrhlo 30 ozbrojených pročečenských teroristů do školy v Beslanu v ruské Severní Osetii, kde zajali více než 1 100 osob a drželi je v rukojmí tři dny. Teroristé kolem budovy školy umístili pasti. Zabili několik rukojmí, konstantně odmítali jakékoli návrhy na zmírnění jejich situace, od 2. 9. 2004 jim dokonce odmítli poskytnout vodu. Třetí den došlo v budově školy ke dvěma explozím. Uprostřed těžkých bojů speciální jednotky zajistily prostory a zachránily přeživší rukojmí. Více než 330 lidí však zahynulo a stovky byly zraněny. Jeden z teroristů byl zajat, další byli usmrceni.

Po útoku bylo zahájeno několik vyšetřování. Podle závěrů vyšetřování č. 20/849 postupovaly ruské orgány zákonně a přiměřeně, nebyla shledána žádná příčinná souvislost mezi jejich postupem a negativními důsledky události. Dále bylo zahájeno vyšetřování pana Kulayeva, který jako jediný z teroristů přežil a byl pak v roce 2006 odsouzen k trestu doživotního odnětí svobody, dále vyšetřování policistů beslanské a ingušské policie. Skupina obětí neúspěšně uplatňovala občanskoprávní nároky vůči ruskému a severoosetskému ministerstvu vnitra.

Soud shledal, že ruské orgány měly již několik dnů před událostmi v Beslanu dostatečně specifické informace o plánovaném teroristickém útoku v této oblasti spojeném právě se zahájením školního roku. Ve světle těchto informací bylo možné rozumně očekávat, že ruské orgány podniknou preventivní ochranná opatření ve školských zařízeních v této oblasti, navzdory tomu však nebyla zvýšena bezpečnostní opatření přijata, místní policie nepodnikla kroky ke snížení rizika, vedení školy nebylo varováno,

a žádné struktury na vyšší úrovni nebyly odpovědné za řešení situace. Ruské vnitrostátní orgány tak svým opomenutím minimalizovat známé riziko porušily z čl. 2 Úmluvy plynoucí pozitivní závazek přijmout odpovídající kroky k ochraně života.

Stran závazku státu provést účinné vyšetřování v souvislosti s čl. 2 Úmluvy, Soud shledal řadu nedostatků. Nebylo provedeno řádné vyšetření toho, jak došlo ke smrti obětí, u třetiny obětí nebyl zjištěn důvod jejich smrti. Vnitrostátní orgány opomněly řádně zajistit důkazy před odstraněním ochranného kordonu den po záchranné akci. Taktéž nedošlo k účinnému vyšetření použití ozbrojené síly ruskými orgány. Obětem navíc nebyl umožněn přístup k některým klíčovým dokumentům týkajícím se zásahu. Ve světle výše uvedeného dospěl Soud k závěru, že vyšetřování nebylo účinné, a proto došlo k porušení čl. 2 Úmluvy.

V souvislosti s plánováním a kontrolou záchranné operace selhaly ruské orgány při minimalizaci rizika ohrožení životů. Důvodem selhání bylo především fungování operačních složek, kde právě absence formálního vedení ústila v zásadní chyby při rozhodovacím procesu. Mimo jiné tím byla negativně dotčena koordinace lékařských, hasičských a záchranářských zásahů. Soud tak shledal porušení čl. 2 Úmluvy i v souvislosti s plánováním a koordinací záchranné akce.

Stran použití ozbrojené síly Soud poznamenal, že v Rusku chyběla legislativa, která by zamezila arbitrárnímu použití ozbrojené síly či stanovila nejdůležitější principy použití síly při protiteroristickém zásahu. Soud konstatoval, že na způsob použití ozbrojené síly ze strany ruských speciálních jednotek nelze nahlížet jako na absolutně nezbytný, především vzhledem k nediferencovanému použití zbraní, resp. ke značenému využití výbušných zbraní. Soud tak shledal porušení čl. 2 Úmluvy i v tomto aspektu a stěžovatelům přiznal zadostiučinění téměř ve výši 3 milionů EUR.

Katarína Deáková

Rozsudek ze dne 23. 5. 2017 ve věci Van Wesenbeeck proti Belgii, č. 67496/10 a 52936/12

Vyvažování speciálních vyšetřovacích metod a práv obhajoby

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva se opětovně vyjádřil k právu obviněného vyslyšet svědky dle čl. 6 odst. 3 Úmluvy. V dané věci, kdy došlo k vytvoření utajeného spisu na straně jedné, a obviněný pan Wesenbeeck neměl možnost vyslyšet svědky, kteří se podíleli na vyšetřování v utajení na straně druhé, nesbladal porušení Úmluvy.

V roce 2006 zahájil státní zástupce proti panu Van Wesenbeeckovi a dalším podezřelým tzv. proaktivní vyšetřování zahrnující speciální sledování a postupy policistů v utajení z důvodu podezření z obchodování s drogami, účasti na mezinárodní zločinecké skupině a praní špinavých peněz. V souladu s ustanoveními trestního řádu byl vytvořen tzv. utajený spis. Dvě zprávy o důkazech získaných speciálními vyšetřovacími metodami byly přiloženy k řádnému trestnímu spisu. Od září 2008 probíhalo „klasické“ vyšetřování. Do června 2009 pokračovala práce policistů v utajení spolu se sledováním podezřelých, kdy došlo k jejich zatčení. Vyšetřovací senát měl za úkol ověřit soulad utajeného spisu s důkazy obsaženými v řádném trestním spisu a zajistit, aby nedošlo k nesrovnalostem. Na základě mezitímního rozsudku z května 2010 byly některé dokumenty týkající se speciálního vyšetřování založeny do trestního spisu, zejména rozhodnutí státního zástupce ohledně povolení sledování a infiltrace. V rozhodnutí z června 2010 dospěl vyšetřovací senát k závěru, že spis byl úplný a nedošlo k porušení ustanovení zákona či Úmluvy. Pan Van Wesenbeeck byl odsouzen k trestu odnětí svobody a peněžitému trestu. U belgických soudů neuspěl s opravnými prostředky, posléze se obrátil z důvodu domnělého porušení čl. 6 odst. 1 a 3 Úmluvy k Soudu.

Dle konstatování Soudu bylo odepření přístupu obhajoby k utajenému spisu obsahujícímu povolení k použití speciálních vyšetřovacích metod v souladu s požadavky čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Utajený spis byl totiž nutný k ochraně anonymity a bezpečnosti zúčastněných policistů. Belgický zákon navíc omezil důkazy v utajeném spisu na dokumenty, které by s velkou pravděpodobností vedly k odhalení identity zúčastnivších se osob, resp. na samotné použití

speciálních metod. Provedení speciálních vyšetřovacích metod bylo předmětem přezkumu zvláštního vyšetřovacího senátu. Utajený spis navíc protřídil seniorní zaměstnanec za účelem přeřazení jednotlivých dokumentů do trestního spisu. Podle názoru Soudu představoval v tomto ohledu vyšetřovací senát, tedy nezávislý a nestranný orgán, významnou záruku.

Stran stěžovatelem tvrzené nemožnosti ověřit, zda ze strany policistů v utajení došlo k navádění, Soud poznamenal, že stěžovatel svá tvrzení nepodložil žádnými skutečnostmi. Soud tak dospěl k dílčímu závěru, že právo na spravedlivý proces garantovaný čl. 6 odst. 1 Úmluvy nebylo porušeno, jelikož omezení práv obhajoby bylo oprávněné a dostatečně vyvážené kontrolní činností vyšetřovacího senátu.

V souvislosti se zamítnutím žádosti obhajoby o výslech policistů v utajení belgickými soudy poukázal Soud na důležitost poskytování informací policisty anonymním způsobem při boji s organizovaným zločinem. K využití institutu anonymního svědka lze ovšem přistoupit pouze za výjimečných okolností. V předmětném případě zastávaly vnitrostátní soudy názor, že zájem na bezpečnosti policistů v utajení, resp. důležitost zachování jejich anonymity vzhledem k jejich další práci, vylučuje možnost jejich výslechu před soudem. S těmito argumenty se Soud ztotožnil. Při posouzení významnosti písemného svědectví nepřítomných svědků Soud poznamenal, že ty byly využity při posuzování viny, byla jim tedy nepochybnitelně přisouzena váha a způsobily tak ztížení podmínek obhajoby. Podle Soudu ale existovaly dostatečné vyvažující faktory, které tyto ztížené podmínky kompenzovaly. Vyšetřovací senát zkoumal totiž identitu a důvěryhodnost policistů. Navíc bylo umožněno srovnat zprávy vyhotovené dvěma policisty a obhajoba měla možnost předvolat svědky. Vzhledem na výše uvedené dospěl soud k závěru, že nedošlo k porušení čl. 6 odst. 3 Úmluvy.

Katarína Deáková

MONITORING LITERATURE

Název neuveden, Anher, CC0 Volné dílo

System evropského práva

- Eeckhout, P.; Frantziou, E. Brexit and Article 50 TEU: A constitutionalist reading. *Common Market Law Review* č. 3/54.
- Young, A. R. (on the application of Miller) v Secretary of State for Exiting the European Union: Thriller or Vanilla? *European Law Review* č. 2/2017.
- Prek, M.; Lefèvre, S. The EU courts as „national“ courts: national law in the EU judicial process. *Common Market Law Review* č. 2/54.
- Anagnostaras, G. Solange III? Fundamental Rights Protection under National Identity Review. *European Law Review* č. 2/2017.
- Lenaerts, K. The European Court of Justice and the Comparative Law Method. *European Review of Private Law* č. 2/25.
- Rossi, L. S. “Same Legal Value as the Treaties”? Rank, Primacy, and Direct Effects of the EU Charter of Fundamental Rights. *German Law Journal* č. 4/18.
- Castillo Ortiz, P. H. National Higher Courts and European Integration: A Survey of Six Decades of Academic Inquiry. *German Law Journal* č. 4/18.

Evropské civilní právo

- Oliver, P.; Stothers, Ch. Intellectual property under the Charter: Are the Court’s scales properly calibrated? *Common Market Law Review* č. 2/54.
- Beckers, A. The regulation of market communication and market behaviour: Corporate social responsibility and the Directives on Unfair Commercial Practices and Unfair Contract Terms. *Common Market Law Review* č. 2/54.
- Kalimo, H.; Majcher, K. The Concept of Fairness: Linking EU Competition and Data Protection Law in the Digital Marketplace. *European Law Review* č. 2/2017.
- Martínez-Escribano, C. Consequences of the European Succession Regulation in European Property Law. *European Review of Private Law* č. 3/25.
- Nulíček, M. Nová evropská legislativa a její dopady na práva a povinnosti ISP. *Právní rozhledy* č. 9/2017.
- Malíř, J. Judikáty s fotografií a jejich svědectví o stavu tohoto světa: na okraj případu Pérez Gutiérrez. *Právní rozhledy* č. 10/2017.

- Cholasta, R.; Korbel, F.; Melzer, F.; Molitorisová, A. Safe Harbour: Režim vyloučení odpovědnosti poskytovatelů služeb informační společnosti v kontextu pasivní role poskytovatele. Právní rozhledy č. 11/2017.
- Maisner, M. Filtrování ze strany ISP ve světle aktualit evropského práva. Bulletin advokacie č. 4/2017.

Evropské trestní právo

- Coutts, S. Supranational public wrongs: The limitations and possibilities of European criminal law and a European community. Common Market Law Review č. 3/54.
- Lenaerts, K. La vie après l'avis: Exploring the principle of mutual (yet not blind) trust. Common Market Law Review č. 3/54.

Základní práva a ústavní soudnictví

- Ondřejek, P. A Structural Approach to the Effects of Fundamental Rights on Legal Transactions in Private Law. European Constitutional Law Review č. 2/13.
- Öberg, J. The Rise of the Procedural Paradigm: Judicial Review of EU Legislation in Vertical Competence Disputes. European Constitutional Law Review č. 2/13.
- Cloots, E. The Legal Limits of Citizenship Deprivation as a Counterterrorism Strategy. European Public Law č. 1/23.
- Wright, S. The French Conseil constitutionnel under an Evolving Constitution. European Public Law č. 2/23.

Soudnictví

- Steuer, M. Kto a jako vyberá strážcov? Legitimita výberu sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky v komparatívnej perspektíve. Právník č. 4/2017.

Srovnávací právo

- Mulder, J. New Challenges for European Comparative Law: The Judicial Reception of EU Non-Discrimination Law and a Turn to a Multilayered Culturally-informed Comparative Law Method for a better Understanding of the EU Harmonization. German Law Journal č. 3/18.
- Derlén, M.; Lindholm, J. Peek-A-Boo, It's a Case Law System! Comparing the European Court of Justice and the United States Supreme Court from a Network Perspective. German Law Journal č. 3/18.

Katarína Deáková

Názory uvedené v příspěvcích představují názory autorů, nikoliv oficiální stanoviska Nejvyššího soudu.

© Nejvyšší soud, ISSN 2464-8531

2/2017
BULLETIN

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA